

Den lille håndboka om

HULE EIKER

HVA ER EN HUL EIK?

Eiketrær som har en omkrets på minst to meter i brysthøyde regnes som hule eiker, og er en utvalgt naturtype beskyttet av naturmangfoldloven.

For eiketrær som er synlig hule, gjelder beskyttelsen hvis treet er minst 95 cm i omkrets. Trær er definert som synlig hule hvis de har en åpning som er større enn fem cm og et indre hulrom som er større enn åpningen. Også døde hule eiker hører til den utvalgte naturtypen hvis de fortsatt står, men ikke trær som har gått over ende. Hule eiker i produktiv skog faller også utenfor den utvalgte naturtypen.

GAMLE, MEN IKKE DØDE

Eiketrær kan bli svært gamle. De fleste hule eiker er over 200 år gamle. Mer enn 1500 arter av særlig insekter, sopp og lav er knyttet til hule eiker. Det rike artsmangfoldet er grunnen til at hule eiker er en utvalgt naturtype.

Døde greiner og partier med død ved på stammen er en naturlig del av eldre eiketrær, og ikke tegn på at treet er i ferd med å dø eller gå overende. Barken vil med tiden bli grov og danne sprekker. Der råtesoppen angriper dannes det vedmuld, en blanding av råtten ved, rester av fuglereir, døde insekter og sopphyfer. I barken, på døde greiner og i vedmulden er det et mangfoldig liv av insekter som biller, tovinger og veps. En rekke av dem er sjeldne eller rødlistet, og mange har ingen andre leveområder enn de gamle eiketrærne.

Svovelkjuke er ganske vanlig på eikestammer. Den bryter ned kjerneveden, lager vedmuld og hulrom.

I TILBAKEGANG?

Oslofjordområdet og sørlandskysten er kjerneområdene for gamle eiketrær i landet, men treslaget forekommer naturlig i et belte langs kysten til Møre og Romsdal.

Antallet grove og hule eiker i Norge er sannsynligvis i tilbakegang, selv om det nøyaktige tallet er vanskelig å fastslå. Mange enkeltsaker vitner om at store, gamle eiketrær hugges for å gi plass til hus og veier.

I boligområder og andre områder med stor ferdsel hender det at store eiker felles av sikkerhetsgrunner. Dette er ofte unødvendig. Som regel kan sikkerheten ivaretas ved fagkyndig beskjæring eller andre tiltak.

Eiketrær trues ofte av gjengroing. Når busker og trær skygger og tar næring fra eiker som tidligere har stått fritt, kan eikas livsløp bli forkortet, og miljøet for sjeldne og varmekjære insekter bli dårligere. Eiketrær er også truet av effektiviseringen i jordbruket når kantsoner og åkerholmer blir gjort om til produktionsareal.

AKTSOMHETSPLIKTEN

Naturmangfoldloven pålegger alle en aktsomhetsplikt for utvalgte naturtyper som hule eiker. Lovens utgangspunkt er at enhver skal gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet. Når det planlegges tiltak som kan påvirke en hul eik, bør den ansvarlige vurdere følgende:

- Hvilken verdi har treet for naturmangfoldet?
- Hvordan blir treet påvirket?
- Hvor viktig er tiltaket?
- Kan tiltaket tilpasses på en slik måte at du unngår å skade eller felle treet?
- Er det mulig å finne et alternativt sted for tiltaket som ikke berører treet?

I vurderingen av hva det er rimelig å forvente, veies naturverdiene mot behovet for eller nytten av tiltaket. Aktsomhetsplikten kan innebære at du må avstå fra et tiltak eller gjennomføre det på en annen måte enn det som var planlagt. Hvis du unnlater å ta rimelige hensyn til naturmangfoldet, kan du bryte aktsomhetsplikten.

HVILKET ANSVAR HAR DU?

Private og offentlige grunneiere, utbyggere, entreprenører og offentlige myndigheter har alle ansvar for å ta vare på hule eiker i sin eiendomsforvaltning og saksbehandling.

Tiltak som berører en hul eik på privat eller offentlig eiendom er ikke søknadspliktig, med mindre dette inngår i en bygge- eller delesak eller annen offentlig saksbehandling. Aktsomhetsplikten pålegger enhver å gjøre en selvstendig vurdering av konsekvensen for eiketreet. Hvis du er usikker på om du kan gjennomføre tiltaket, bør du kontakte kommunen for å få veiledning.

Eremitt, en stor, sjelden bille med larveutvikling i hule løvtrær, særlig eik.

SLIK TAR DU VARE PÅ HULE EIKER

Det er flere ting du kan gjøre for å gi eika og artene som lever der bedre livsvilkår.

Gi eika lys

Eika og mange av artene som lever der trives i lysåpne og solvarme miljøer. De gamle trærne vokser langsomt, og vil lett tape i konkurranse med yngre trær. Derfor bør yngre trær som vokser opp i nærheten av eika fjernes, slik at det blir luft rundt trekronen.

Beskjær kronen skånsomt

Greinene på gamle eiker kan bli store og tunge, samtidig som stammen blir hul og mister evnen til å bære greinene. Hvis greinestemene svikter, kan deler av stammen revne og treet dø. Du kan avlaste stammen og forlenge treet levetid ved å beskjære greinene, alternativt ved å støtte dem opp. Dette arbeidet bør gjøres av erfarne trepleiere. Grove greiner som faller av treet har stor verdi for det biologiske mangfoldet, og bør få ligge i nærheten av treet.

Korallkjuke er en sjelden sopp ved basis av gamle eiker. Den lever av og på røttene.

Beskytt hulrommet

Kvaliteten på hulrommet i eika er avgjørende for hvilke arter som kan leve der. Det beste er om den døde veden og vedmulden får være i fred for folk og større dyr. I noen tilfeller kan det være nødvendig å beskytte åpningen. Det kan gjøres ved å stenge den med grov netting eller sette opp et gjerde rundt treet. Hulrommet må aldri fylles med betong eller liknende. Det kan skade treet og ødelegge verdien for naturmangfoldet.

Sørg for nye trær

Også gamle eiketrær vil til slutt dø og brytes ned. Da er det viktig at artene som lever i eika har andre egnede trær å flytte til. Dersom det ikke allerede finnes andre eiker i nærheten, bør det plantes nye eiker som erstatningstrær.

TILSKUDD

Du kan søke økonomisk støtte til tiltak som tar vare på hule eiker med tilhørende arts mangfold. Grunneiere, privatpersoner, frivillige organisasjoner, kommuner, virksomheter og institusjoner kan søke tilskudd til trepleie, rydding rundt treet, informasjon om naturtypen og andre tiltak.

Du søker i Miljødirektoratets elektroniske søknadssenter. Frist for å sende inn søknad er 15. januar.

MER INFORMASJON

Kommunen og Fylkesmannen har ansvar for å veilede grunneiere og tiltakshavere om hule eiker. Hvis du har spørsmål om hule eiker, bør du først kontakte den aktuelle kommunen. Du kan også finne mer informasjon på nettstedet: www.hule-eiker.no

MER INFORMASJON PÅ
hule-eiker.no

